

Українська література

Дата – 24.03.2020. Викладач. Біров О.І.

Тема уроку. Історико-культурна картина кінця ХХ початку ХХІ століття. Літературні угруповання.

Пояснення навчального матеріалу

1. Перегляд презентації

<https://svitppt.com.ua/ukrainska-literatura/literatura-kincyа-hh-pochatku-hhi-stolittya-literaturni-ugrupuvanny>

2. Пояснення нового матеріалу

Сучасна українська література побудована на фундаменті вікових традицій і водночас це якісно новий продукт сучасного глобалізованого інформаційного світу. Основною ознакою сучасної літератури є її транснаціональний характер, що виявляється в спробі письменників-сучасників розв'язати глобальні вселюдські проблеми. Сучасні українські письменники намагаються подолати «провінційність», «окремішність» нашої літератури. Тому оцінки художніх творів українських митців слова часто неоднозначні, іноді діаметрально протилежні.

Здобутки сучасної української поезії.

Сучасну українську поезію творять представники різних поколінь. Поети «старшого» покоління концентрують увагу на філософському осмисленні життєвої проблематики (І. Драч, Б. Олійник, І. Калинець, Д. Павличко). У тематиці й проблематиці акцентують увагу на проблемі взаємозв'язку людини й Всесвіту, ширше — на філософському осмисленні проблеми людського буття, що виявляється у відповідальності людини перед природою й суспільством. У цей період повертаються до другого мистецького життя твори літератури початку ХХ ст., актуальними стають багато мистецьких ідеалів тієї доби. Поети «середнього» покоління активно розвивають урбаністичну тему, віддають належне футуристичним традиціям, оригінально поєднують християнську етику з гуцульською язичницькою міфологією (В. Голобородько, В. Герасим'юк, І. Римарук, В. Цибулько). Провідними мотивами стають роздуми про сенс людського буття, про роль рідної мови як чинника становлення особистості. Ще однією особливістю сучасної української поезії є феміністична течія, представлена іменами О. Забужко, Л. Таран, Л. Голоти, І. Жиленко, Л. Гнатюк. Другою важливою ознакою цього періоду є розширення жанрового, стильового, мовного спектру української поезії, яку одні літературознавці називають постмодерном, інші це заперечують. Отже, сучасна українська поезія віддає данину усім відомим словесно-мистецьким експериментам, усе ж спираючись на літературні традиції й живлячись народнопоетичними джерелами. Щоб сприймати модерну лірику початку ХХІ ст., треба, на думку сучасного поета Петра Мідянки, «мати відчуття не тільки мови, а і слова... В поезії рівень «зрозуміле-незрозуміле» не головний. Тут важить чуттєве начало, а не раціональне».

Тематика й проблематика сучасної української прози

У сучасній прозі співіснують різні тенденції розвитку без чітко визначеної жанрової диференціації. Її жанрово-тематичні пріоритети різноманітні. Це й детективна, і фантастична, і містична, й історична, і філософська проза, що представлена есе, оповіданнями, новелами, повістями, романами. Для визначення загального стилю української прози останніх років найкращим є термін «полістилістика», коли кожен окремих авторський художній текст становить собою поєднання різностильових елементів. Авторське «я» перш за все виявляється в мові, тому вона — це або вишукана, надінтелектуальна, або це свідоме використання суржику, зниженої лексики тощо. Однією з рис сучасної прози є її двомовність (російськомовна література українських авторів). Ця традиція сягає ренесансної доби з ідеалом «людини трьох мов», проте сьогодні помітним стає прагнення російськомовних українських авторів писати українською мовою. У віковому зрізі українська проза представлена творчістю митців різних поколінь. Проза класиків української літератури різноматична й різноформатна. Письменники, з одного

боку, дотримуються традицій у виборі тем, з другого — намагаються осмислити реалії сучасного їм буття: П. Загребельний (романи «Зона особливої охорони», «Юлія, або Запрошення до самогубства», «Брухт», «Стовпотворіння»), А. Дімаров (книги повістей, оповідань, етюдів «Самосуд», «Зблиски»), Є. Гуцало (роман «Тече річка...»), В. Дрозд (роман «Убивство за сто тисяч американських доларів»). Нову інтерпретацію отримує традиційна історична тема у творах Р. Іваничука (роман «Рев оленів нарозвидні»), Р. Федоріва (роман «Вогняні роки»), Ю. Мушкетика (роман «На брата брат»). Вершинною постаттю сучасної української прози залишається В. Шевчук, який уміє поєднати історію й сучасність, традицію й модерн, драматизм та іронічність, реальність та «ірреальність» (романи «Око Прірви», «Юнаки з вогненної печі. Записки стандартного чоловіка», «Срібне молоко», «Темна музика сосон»; повісті й оповідання «Жінка-змія», «Біс плоті: Історична повість», автобіографічні замітки «Сад житейський»). Прозаїки молодшого покоління перебувають у невтомному творчому пошуку. Їхня проза досить умовна щодо жанрового поділу. Український детектив увібрав елементи філософського роману, гостросюжетного бойовика, авантюрного (готичного) роману, поволі перетворюючись на справжню серйозну літературу: Євгенія Кононенко, Ірен Роздобудько, Леонід Кононович. Деякі автори вводять детективний сюжет в історичний контекст: Сергій Батурин, Дмитро Білий. Інші, як Василь Кожелянко, Василь Шкляр намагаються через призму авантюрно-пригодницького містичного детективу відповісти на таємничі питання нашої історії й сучасності. Продовжуючи традиції В. Винниченка та Ю. Смолича, активно розвивають жанр української фантастики Марина й Сергій Дяченки, Генрі Лайон Олді. Заслугує на увагу прозова творчість письменниці, перекладача, автора літературно-філософських студій, есе Оксани Забужко. Її проза тематично різноманітна, гостропроблемна. Вона перша серед сучасних письменниць досліджує психо-інтимний світ жінки, виявляючи себе продовжувачкою Лесі Українки та О. Кобилянської. Інтерпретація традиційного оповідного жанру — повість-інтермедія «Казка про калинову сопілку» являє собою «жіночу» версію трагедії Каїна й Авеля, що є філософським осмисленням вічної проблеми боротьби Зла за душу людини. «Жіноча» проза є досить потужною течією в українській літературі. Вона представлена також іменами Алли Серової (трилер «Правила гри»), Марини Гримич (роман «Варфоломієва ніч»), Наталі Шахрай (роман «Сутінки удвох»), Марії Матіос (роман «Солодка Даруся»). Особливої уваги заслуговують також твори авторів, що продовжили традиції шістдесятників і водночас спробували зруйнувати класичні форми, засвоюючи нові модернові (Юрій Андрухович, В'ячеслав Медвідь, Євген Пашковський, Олесь Ульяненко, Анатолій Дністровий та ін.).

Українська інтелектуальна проза кінця ХХ — початку ХХІ ст. багато в чому набуває транснаціонального характеру. Сучасні українські автори намагаються бути в одній жанрово-тематичній площині зі світовою прозою, знайти спільну мову зі «світовим» читачем.

Домашнє завдання: опрацювати матеріал підручника ст. 239-240